

11. Modul: Esendőség, védtelenség és kultúra

M▲PChipp

SUPPORTED BY THE RIGHTS, EQUALITY
AND CITIZENSHIP (REC) PROGRAMME
OF THE EUROPEAN UNION

ESENDŐSÉG, VÉDTELENSÉG ÉS KULTÚRA

- ▶ Az esendőség, védtelenség és a kultúra meghatározása
- ▶ A kettő lehetséges összefüggései
- ▶ A gyerekek védtelenségének, kiszolgáltatottságának mélyülő spirálja
- ▶ Az esendőség, védtelenség leggyakoribb formái és okai
 - ▶ Fogyatékosság
 - ▶ Családjuktól megfosztott, családon kívül élő gyerekek
 - ▶ Menekült, migráns, kíséret nélküli gyerekek
 - ▶ Etnikai, vallási kisebbségekhez tartozó gyerekek

HOGYAN DEFINIÁLJUK A KULTÚRÁT?

“A kultúra az a komplex halmaz, amely magában foglalja a tudást, meggyőződéseket, hiteket, művészeteket, erkölcsöt, törvényeket, szokásokat, és bármely más képességet és szokást amelyet a társadalom tagjai gyakorolnak” **UNESCO**

MIT JELENT A VÉDTELENSÉG?

▶ A “negatív kimenet” valószínűsége

- ▶ Várható életminőségromlás a társadalmilag elfogadott mértéket meghaladóan
- ▶ Rizikós/bizonytalan eseményeket eredményező és azokból eredő
- ▶ A vészhelyzetek, rizikók megfelelő kezeléséhez szükséges eszközök hiánya

▶ **Multidimenzionális és multiplikátor hatások**, pl. a szegénységben élők gyakran szembesülnek:

- ▶ diszkriminációval,
- ▶ társadalmi kirekesztettséggel,
- ▶ a megfelelő oktatáshoz való hozzáférés akadályai
- ▶ a megfelelő egészségügyi ellátás elérhetőségének akadályai,
- ▶ a megfelelő kulturális, szabadidős és sport tevékenységek elérhetőségének akadályai

World Bank's social protection framework for social risk management

MI A VÉDTELENSÉG TARTALMA?

▶ **Pl.: célzott erőszak és ellenséges viselkedés fogyatékosok miatt**

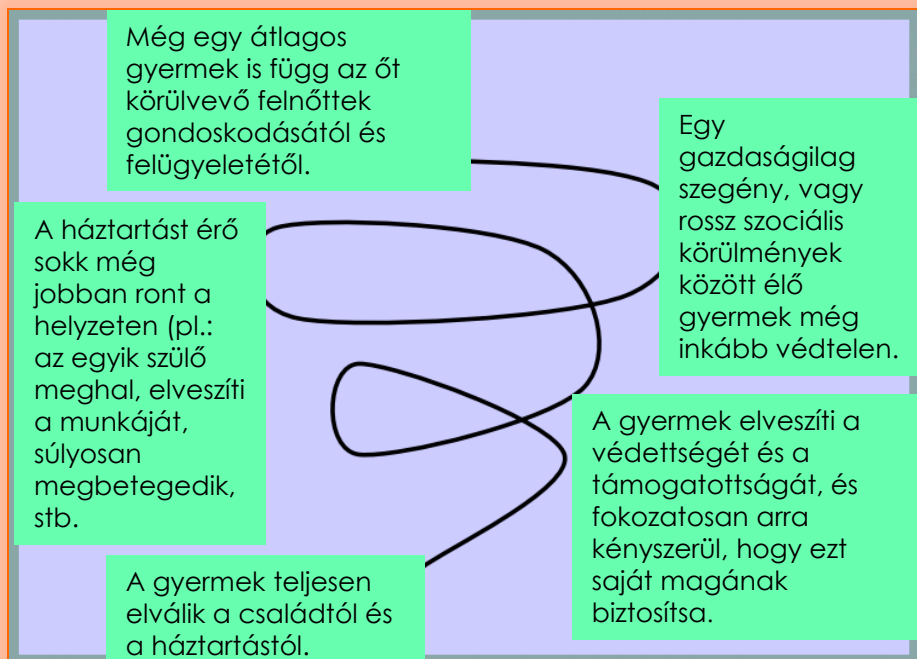
- ▶ Bűncselekmény és nem bűncselekmény formájában
- ▶ A fogyatékkal élők súlyos akadályoztatása, hogy gyakorolhassák a Fogyatékos Személyek Jogairól szóló Egyezményben (CRPD) foglaltaknak (EU Alapjogi Ügynökség (FRA))

▶ **A védtelen, veszélyeztetett gyerekek gyakrabban lesznek erőszak áldozatai**

- ▶ Mert nem tudják magukat megvédeni
- ▶ Mert kevésbé láthatóak, vagy ismertek a szakemberek és intézmények számára
- ▶ Nem tekintik őket a társadalom integráns részeinek

World Bank's social protection framework for social risk management

A VÉDTELENSÉG LEFELÉ TEKEREDŐ SPIRÁLJA

Minden megpróbáltatás, sokk a védtelenséget egy újabb szintre emeli, és ezek az új szintek új veszélyeket rejtenek és nyitnak meg. A negatív kimenetek egy gyerek számára minden szint emelkedéssel jelentősen megnőnek.

A spirál alján, a legnehezebb helyzetben azokat a gyerekeket találjuk, akiket elszakítottak a családjuktól, vagy akik a családon, inéztményen belül súlyos bántalmazást, elhanyagolást szenvednek el.

A VÉDTELENSÉG ELEMEI

Szociális

Fizikai

Gazdasági

Környezeti

Politikai

Kulturális

A VÉDTELENSÉG LEGGYAKORIBB FORMÁI

fogyatékoság, migráció, menekült státusz, etnikai kisebbséghez tartozás, családból való kiemelés, nem családi elhelyezés

törvénnyel összeütközésbe került gyerekek, gyerekek háborús és más krízishelyzetekben

természeti katasztrófákkal érintett gyerekek, életkori, társadalmi, nemi, szegénység miatti szexuális orientáció okozta nehézségek, diszkrimináció

árva, elhagyott; bántalmazó, erőszakos, elhanyagoló környezetben élő gyerekek

Alkalmas a többségi kultúra a védtelen csoportok számára?

AZ ESENDŐ, VULNERÁBILIS CSOPORTOK TAGJAINAK BEFOGADÁSA, INTEGRÁLÁSA

- ▶ Gyermekjogi alapú, szenzitív és specializált módszertan az oktatásban
- ▶ Kontextualizált, szisztematikus megközelítés és értékelés az univerzális, sztenderd tesztek és “mindenki egyforma” megközelítés helyett
- ▶ A társadalmi, gazdasági és kulturális sokféleléség támogatása, erősítése
- ▶ A sokféleléség és az alapvető jogok tiszteletének kialakítása
- ▶ Univerzális programok a védtelen, veszélyeztetett gyerekek számára is
- ▶ A család és a közösség aktív részévétele

A VÁRHATÓ EREDMÉNYEK GLOBÁLIS ÖSSZEFÜGGÉSEINEK FIGYELEMBEVÉTELE AZ EGYSÉGES FELMÉRÉSÉHEZ

(...) “ A PISA változik – és úgy változik, hogy visszatükrözi és egyben lehetővé is teszi az oktatás privatizációjának neoliberais mániáját. A PISA felmérések korai szakaszaiban az adatgyűjtés és elemzés, teszt kidolgozás a megbízható nemzetközi szakmai szervezetek konzorciumának bevonásával készült. 2013-ban az OECD az amerikai McGraw-Hill Education-t bízta meg a tesztek kidolgozásával, akik közismert tankönyv kiadó óriások. 2014-ben ugyanakkor az OECD megbízást adott a legnagyobb oktatással foglalkozó vállalkozásnak a Pearson-nak, hogy a 2018-as PISA kereteket dolgozza ki, ők fogják meghatározni, hogy mit és hogyan mérjenek.” (Urban, 2016)

Adam Unwin and John Yandell (2016): Rethinking Education: Whose Knowledge Is It Anyway? p.43

KOMPETENS RENDSZEREK FELÉ

- ▶ A demokrácia, aktív állampolgárság, gyermeki és civil jogok terjesztése, erősítése
- ▶ Az egyenlőség (lehetőségek és kimenetek) , társadalmi kohézió és méltányosság elérésén való munkálkodás
- ▶ A sokszínűség (nyelvi, etnikai, kultúrális), és a társadalmi igazságosság (ideérve a védtelen, esendő gyerekeket és családjaikat is) megcélzása
- ▶ ,A szegénység és társadalmi kirekesztettség csökkentése
- ▶ A kreativitás és innováció erősítése

*Urban, Vandenbroeck, Van Laere, Lazzari, & Peeters, 2012, p. 478
Towards Competent Systems in Early Childhood Education and Care.
Implications for Policy and Practice. European Journal of Education*

A szakmai kíváncsiság koncepciója

SZAKMAI KÍVÁNC SISÁG – A “KULTURÁLIS KOMPETENCIA” KONCEPCIÓJÁNAK ALTERNATÍVÁJA

A “kulturális kompetencia” koncepciója?

- ▶ **Korlátok a kulturális sokszínűség tükrében:** a felületes ismeretek sem érhetők el senki számára, annyira színes és sokrétűek a hátterek, történelem, és a kontextusok
- ▶ **Implicit feltételezések a közös kulturális meggyőződésekéről és értékekről:** minden egyénnek megvan a saját magáról alkotott kulturális önképe, aminek az általánosítása az egész csoportra vonatkozóan, sztereotipizálást jelent,
- ▶ **A meg nem feleléséhez és lelkiismeretfurdaláshoz vezet :** a kulturális sokféleség annyira változatos, hogy a szakemberek szükségszerűen találkoznak olyanokkal, akiknek a kultúrájáról semmit, vagy nagyon keveset tudnak

A szakmai „kíváncsiság” koncepciója!

A “SZAKMAI KÍVÁNC SISÁG” KONCEPCIÓJA

- ▶ **Kérdezz és beszéljess egy hallgatóval**
- ▶ **Minden családtagnak adj esélyt és lehetőséget, hogy ismerje a saját magáról alkotott kulturális vélekedését**
- ▶ **A kultúra és etnicitás csak egyfajta lehetőség amin keresztül a gyerekek és szüleik megközelíthetőek; más nézőpontok bizonyos helyzetekben kevésbé vagy inkább fontosak lehetnek a helyzet vagy az egyén szempontjából**

SZAKMAI KÍVÁNC SISÁG – A TANULÁS CÉLJAI

- ▶ **“Önmegismerés”**: légy tudatában saját értékrendednek, nehézségeidnek és meggyőződéseidnek csakúgy, mint az előítéleteidnek
- ▶ **Kultúra, nem kultúrák**: reflexiók egy statikus, általánosító, totális és kollektivizáló értelmezésére a kultúrának; egy dinamikus, történetiségbe ágyazott, szociális egyéniesítésen alapuló kultúrakoncepció kialakítása
- ▶ **Kultúra és interakció**: az etnocentrikus percepciók és interpretációs minták felismerése, a perspektívák interkulturális változása, nyitottság a kulturális berögződések, feltételezések megdöntésére
- ▶ **A hatalmi helyzetek felismerése**: az intézményes, társadalmi, politikai, strukturális stb. hatásokra adott válaszok, tekintettel a hatalmi egyensúlytanságra (“mások”-osozás, címkézés “mi” és “ők” szerint; implicite kizárva a kisebbségekhez tartozó gyerekeket vagy családokat a bizalom és odatartozás köreiből)
- ▶ **A kultúra mint csak az egyik lehetséges szempont**: amin keresztül a gyerekek és családjaik megközelíthetőek, más szempontok, lehetnek, illetve bizonyos esetekben bizonyosan jelentősebbek vagy kevésbé jelentősek az egyének, a helyzetek szempontjából

SZAKMAI KÍVÁNC SISÁG – A TANULÁS CÉLJAI

- ▶ **Kompetens együttműködés az inkompetenciával:** légy olyan hallgató, aki egy más nézőpontból meg akar valamit érteni, aki elképzeli, hogy mi bántja őket, és aztén ezt fel tudja dolgozni egy beszélgetés során; az élettapasztalatok megismerése , felhasználása annak érdekében, hogy idővel önbizalmunkat és szakmai kompetenciánkat, képességeinket erősítsük
- ▶ **A bizonytalanság és kétségek elfogadása:** a valahová tartozás gyakran kétértelmű; legyünk képesek az el nem fogadás állapotát; úgy elfogadni a kulturális sokszínűséget, hogy közben nem adjuk fel saját szakmai és etikai elveinket
- ▶ **Kreatív pragmatizmus:** a gyakorlatias fantázia és készségek szükségesek ahhoz, hogy elköteleződjünk és fent tudjunk tartani egy együttműködő kapcsolati hálót, munkafolyamatokat
- ▶ **A konfliktusok kezelésének és a dialógus folytatásának képessége:** tisztelettel, és megfelelő kérdésés anélkül, hogy átlépnénk a kulturális tolerancia határait (etikus diskurzus)

Esetek

M▲PChipp

Egy kiváló, tehetséges roma (vagy migráns) gyerek egy szegény, kisközösségben él. Egy civil szervezet támogatja őt, hogy egy fővárosi neves elit iskolába kerüljön, az egyenlő esélyek biztosítása érdekében. A gyerek kollégista lesz és időnként tud csak hazamenni látogatóba. A szülők aggódnak, hogy a gyerek le fogja őket nézni, és eltávolodik tőlük, ugyanakkor féltik a kirekesztéstől, diszkriminációtól. Az iskolában kiderül, hogy a gyerekek jelentős elmaradásai vannak a tanulásban, és a szociális készségek terén is. Ez mindenkinek súlyosan frusztráló. A gyerek szívesen hazamenne, de helyben nincsenek jó iskolák, és a meglévők meglehetősen kirekesztők.

Egy 14 éves lány szülei a gyerek megkérdezése nélkül döntenek a továbbtanulásáról. A középsúlyos fogyatékos gyerek nagyon jó kézügyességgel rendelkezik, szeret szőni, varrni, kerámiázni, és ilyen területen szeretne tovább tanulni. A szülők ennek ellenére kereskedelmi iskolába akarják adni, hogy eladó legyen belőle. A lány nem tud az iskolában figyelni, haladni, így a szülők és a tanárok is elégedetlenek vele. Tekinthejtük ezt bántalmazásnak?

Fogyatékoság – Az előítéletek, ignorálás, diszkrimináció sokféle arca

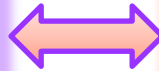
NÉHÁNY TÉNY A FOGYATÉKOS GYEREKEKRŐL

- ▶ Kevés adat, tény és ezek is többnyire alacsony elemszámú kutatásból
- ▶ Szegénység és fogyatékoság kölcsönhatásban egymással
- ▶ Az alapvető ellátásokhoz való hozzáférés akadályozottsága, elérhetetlensége (egészségügy, oktatás, szociális szolgáltatások)
- ▶ A fogyatékos gyerekek nagyobb arányban élik le életüket intézményes ellátásban, idősothonban, vagy más nem családi, közösségi formákban
- ▶ Lényegesen kiszolgáltatottabbak az erőszaknak, kizsákmányolásnak, és abúzusnak
- ▶ Ki vannak téve a stigmáknak, előítéleteknek, ignorálásnak, az erőforrásaik fejlesztésének, bővítésének hiánya a jellemző

Unicef (2013): Children and Young People with Disabilities Fact Sheet

FOGYATÉKOS GYERMEKEKKEL SZEMBENI ERŐSZAK

- ▶ Gyermekjogi Egyezmény (CRC): módok, hogy minden gyermeket meg lehessen védeni az erőszak valamennyi formájától, ideértve a fogyatékos gyerekeket is.
- ▶ Fogyatékos személyekről szóló egyezmény(CRDP) : speciális módszerek bevezetése a fogyatékos gyerekek védelme érdekében

- ▶ Az erőszak mindenhol jelen van: a családban, iskolában, közösségekben, az igazságszolgáltatásban, munkahelyen és bentlakásos intézményekben
- ▶ A kutatások következetesen ugyanazt mutatják. A fogyatékos gyerekek három-négyszeres eséllyel szenvednek el fizikai, szexuális bántalmazást, elhanyagolást.
- ▶ A szegény családok, illetve azok a családok akik nem férnek hozzá a szociális védelemhez, alapvető ellátásokhoz; azok a családok ahol fogyatékos gyerek születik több stresszel kell megbirkózzanak ami gyakran elutasításhoz, erőszakhoz vezet, különösen, ha a gyerek fizikai értelemben is függ másoktól, gondozásra szorul, illetve akadályozott az őt fenyegető veszély felismerésére, önvédelemre.
- ▶ A stigma, a félelem gyakran vezet láthatatlansághoz, más gyerekektől való elzártsághoz, izolációhoz, a fagyabb családdal, vagy közösséggel való kommunikáció hiányához – így az erőszak is kevésbé felismert és jelzett, nincs segítség. A védelem rendszere és a jelzési, jelentési eljárások gyakran elmulasztják a fogyatékos gyerekek szükségleteinek figyelembe vételét; a segítségkérés és elérés nehézségeit, a megfelelő eljárásokat vagy jogorvoslatot, jóvátételt.

A világ országainak tapasztalatai alapján tudható, hogy a fogyatékos gyerekeket aránytalanul több erőszak éri.

Violence against children with disabilities

Gyerekek a szakellátás rendszerében: a gyerekek fejlődése szempontjából ártalmas

- ▶ Az államok gyakran nem tartják tiszteletben a gyermekek alapvető jogát a családi élethez, és nem tesznek eleget a családok támogatását célzó kötelezettségüknek azokban az esetekben, amikor a gyermek nem megfelelő gondozását nem a szülői képességek hiánya, hanem egyéb tényezők okozzák.
- ▶ A gyermekek fizikai, kognitív, és érzelmi fejlődését túlságosan gyakran és súlyosan károsítják az intézményi ellátásban.
- ▶ Az érzelmi támogatás elengedhetetlen az agy fejlődéséhez, és még a csecsemő is szenved, ha kora gyermekkorából hiányzik ez a szoros, szerető kapcsolatuk.
- ▶ Az intézményi gondozásban nevelkedő gyermekek agyában strukturális és funkcionális változások fordulhatnak elő. Ezeknek a gyermekeknek általában rosszabbak a kognitív képességeik, alacsonyabb IQ-juk az átlagosnál, és rosszabban teljesítenek az iskolában.

- ▶ Nagyobb kockázata van a mentális egészségügyi problémák kialakulásának, és veszélyeztetettek a visszaélések és a kizsákmányolás szempontjából.
- ▶ Sokan az emberkereskedelem, a kizsákmányolás, a munkanélküliség, a hajléktalanság és a depresszió áldozatává válnak az ellátórendszer elhagyásakor.
- ▶ Sokan az intézményi gondozás elhagyása után egyedülálló szülővé válnak és a saját gyermekeiket is az ellátórendszerre bízják.
- ▶ A diszkriminációt az intézményi ellátórendszerek is megerősítik.
- ▶ A veszélyeztetett csoportokból származó gyermekek gyakrabban kerülnek az intézményi ellátásba, mivel a roma gyerekek és a fogyatékkal élő gyerekek különösen felülreprezentáltak az európai intézményekben.

Opening Doors Campaign run by Eurochild

Menekült és migráns gyerekek: a hitetlenség és gyanakvás kultúrája

1,321,600

ember kért menedékjogot
az EU-ban 2015-ben

29 %
a menedékjogot
kérelmek között
gyermek

23 %
a menedékjogot
kérelmek között
közül felnőtt kíséret
nélküli

88,245
felnőtt kíséret nélküli
gyermek kért
menedékjogot 2015-ben

91 %
a kíséret nélküli
gyermekek között fiú

51 %
a kíséret nélküli
gyermekek között afgán

3,113

kíséret nélküli
gyermek érkezett
Olaszországba
2016 májusában

>10,000

kíséret nélküli gyermek
vesztett el az EU-ban
körülbelül

23

kíséret nélküli
gyermeket helyeztek
át „hotspot”-okról
Olaszországban és
Görögországban
2016 júniusáig

A 2015-ben
tengeren
keresztül érkező
migránsok ...

2,452

migráns halt meg a
Földközi-tengeren
2016-ban

137

gyermek halt meg a
Földközi-tengeren
2016-ban

31 %

... közel
egyharmada
gyermek volt

A menekült és hontalan fogyatékos gyerekek a leginkább rejtett és társadalmi kirkesztést elszenvedő elhanyagolt csoportja a hontalan embereknek. Gyakran még inkább izoláltak, mint hontalanná válásuk előtt, a saját közösségeikben. A negatív attitűdök tovább nehezítik kritikus helyzetüket.

HOUSE OF LORDS, European Union Committee (2016): Children in crisis: unaccompanied migrant children in the EU

Túlzsúfolt befogadó központok, elégtelen világítás, tisztálkodási, pihenési lehetőségek, gyakran nem elkülönítve nők, férfiak, gyerekek, kitéve a szexuális és nemi alapú erőszaknak.

Nagyon gyakran a menekültek, migránsok súlyos diszkriminációtól szenvednek lakhatás, oktatás, egészségügy munkavállalás, társadalombiztosítás terén. A törvények is diszkriminatívak a nem állampolgárokkal szemben, csakúgy mint azok a szakpolitikák és programok, melyek nem reflektálnak a szükségleteikre, kiszolgáltatottságukra, aminek következtében a migránsok és családjaik nem férnek hozzá a nemzetközi emberi jogi normák szerinti ellátásokhoz.

Idegengyűlölet, rasszista érzelmek, diszkriminatív gyakorlatok hatással vannak migránsok a civil, kulturális, politikai, gazdasági és szociális jogainak érvényesülésére, az egyenlőség és diszkriminációmentesség elve meghatározó a nemzetközi emberi jogi szabályozásban.

*International Convention on the Protection of the Rights of All
Migrant Workers and Members of their Families*

Az Etnikai kisebbségekkel szembeni – diszkrimináció és szegregáció mindent áthat

A Romák Európa legnagyobb kisebbsége. Becslések szerint 10-12 millió Roma él Európában, 6 millióan az EU országaiban, legtöbben állampolgárként, Sokan közülük az előítéletek, társadalmi kirekesztés áldozatai, annak ellenére, hogy valamennyi EU tagállamban a diszkrimináció minden formája tilos.

A Világbank szerint a Romák a leginkább veszélyeztetettek Kelet-Európában. A Roma közösségek jelentősen kiszolgáltatottak gazdasági szempontból, és egy sor ezzel összefüggő kihívással szembesülnek. Kelet-Európában például a roma háztartások tagjainak legalább 71%-a mélyszegénységben él. A középiskolai végzettség megszerzésének esélye maximum 29%, de sok helyen ennél is alacsonyabb, különösen a lányok esetében. Ráadásul a Roma férfiaknak csak a fele, a nőknek negyede, vagy ennél is kevesebben találnak munkát.

Az Európai Roma Jogok Központja nevű érdekvédelmi szervezet szerint az EU nemzeti roma stratégiai keretszabályozását elérte a „klímax”. A program alkalmazásának nehézségei nyilvánvalóbbak, mint bármikor korábban; a romákkal szembeni túlságosan is gyakoriak.

European Commission: Tackling discrimination The
European Roma Rights Centre
The World Bank/Roma

REFERENCIÁK

UNESCO <http://www.unesco.org/new/en/social-and-human-sciences/themes/international-migration/glossary/cultural-diversity/>

Anne Kielland, The World Banks' OVC Thematic Group (2004): Orphans and Vulnerable Children
<http://textlab.io/doc/9798240/orphans-and-vulnerable-children>

Convention on the Rights of the Child http://www.unicef.org/crc/files/Rights_overview.pdf

Convention on the Rights of Persons with Disabilities <http://www.un.org/disabilities/convention/conventionfull.shtml>

FRA European Union Agency for Fundamental Rights: (2015) Violence against children with disabilities
http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2015-violence-against-children-with-disabilities_en.pdf

Easy read summary: http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2015-easy_read_children_disability_report_0.pdf

Adam Unwin and John Yandell (2016): Rethinking Education: Whose Knowledge Is It Anyway?

Urban, Vandenbroeck, Van Laere, Lazzari, & Peeters (2012): Towards Competent Systems in Early Childhood Education and Care. Implications for Policy and Practice. European Journal of Education

Unicef (2013): *Children and Young People with Disabilities Fact Sheet*

Opening Doors Campaign run by Eurochild <http://www.openingdoors.eu/>

HOUSE OF LORDS, European Union Committee (2016): Children in crisis: unaccompanied migrant children in the EU
<http://www.publications.parliament.uk/pa/ld201617/ldselect/ldecom/34/34.pdf>

International Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of their Families:
<http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CMW.aspx>

European Commission: Tackling discrimination/ EU and Roma http://ec.europa.eu/justice/discrimination/roma/index_en.htm

The European Roma Rights Centre (2016): <http://www.errc.org/cms/upload/file/2015-eu-roma-framework-written-comments-19-february-2016.pdf>

The World Bank/Roma <http://www.worldbank.org/en/region/eca/brief/roma>

Kelly, L. & Meysen, T. (2016). *Transnational Foundations for Ethical Practice in Interventions Against Violence Against Women and Child Abuse*. London/Heidelberg : <https://www.dijuf.de/ceinav-en.html>

Jagusch, B., Sievers, B. & Teupe, U. (2012). *Migrationssensibler Kinderschutz. Ein Werkbuch*. Frankfurt: IGfH-Eigenverlag

France, M.H., Rodríguez, M.C. & Hett, G.G. (2013). *Diversity, Culture and Counselling. A Canadian Perspective*. Edmonton: Brush Education

A PROJEKTRŐL

- ▶ A képzési anyag a Multidiszciplináris Együttműködés és Részvétel a Gyermekvédelemben (MAPChiPP) program részét képezi.
- ▶ A projektet az Európai Unió **Rights, Equality and Citizenship (REC)** programja támogatta, a megvalósításért az alábbi szervezetek voltak felelősek: German Institute for Youth Human Services and Family Law (Németország), Család, Gyermek, Ifjúság Egyesület (Magyarország), Estonian Union for Child Welfare (Észtország), Netherlands Youth Institute (Hollandia) and Child and Family Training (Egyesült Királyság).
- ▶ © 2017 **MAPChiPP project consortium Minden jog fenntartva**